

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 566.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245218047232.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Saaledes forsømde i *Middelalderen* Geistligheden *Adelens* og *Adelen* *Borgerskabets* Opdragelse, saa hvad der alligevel i Christenheden gjorde den altid farlige Overgang taalelig, var aabenbar Christendommens *klosterlige* Virkning, hvorved der, selv hos dem, der ei brød sig stort om Evigheden, foregik en *menneskelig* Udvikling, som kræver, bærer og sikker det *Borgerlige Selskab*. Her see vi vel bedst Reformationens *menneskelige* Uundværlighed og *borgerlige* Fortjeneste; thi i *Nyaars-Tiden* vil *Forstanden* raade, og bliver dog, uden tilsvarende *Kundskab*, nødvendig *Mis-Forstand*, der i *Hverdags-Livet* straffer sig selv, som vi kan *
 * 567 see paa *Spanien* og i det Hele paa den Papistiske Deel af Christenheden, hvor *Borgerskabet* giennem de sidste tre Aarhundreder aldeles tabde sin Betydning, og *Almuen* nu er en ligesaa balstyrig som vankundig Pøbel. Selv hos os har *Borgerskabet* havt ondt ved at hævde sin Ret og rygte sit Kald og har gruelig forsømt *Bøndernes* Opdragelse; men det *gifte, skriftkloge* Præsteskab, der udgik fra *Borger-Huset* og *Bonde-Hytten*, har, med *Bibelen* paa *Modersmaalet*, dog aabenbar gjort en Forskiel som paa *Nat* og *Dag* mellem *Borger* og *Bonde* i de *Catholske* og i de *Protestantiske* Lande. Saa stor en Feil, det da end unægtelig var, at udraabe *Bibelen* for den Christne Troes Regel og Kirkens *Grundvold*, og at drive *Bibel-Læsning* som en *Saligheds-Sag*, saa er det dog tildeels denne *videnskabelige Misforstand*, der har frelst vort *Borgerlige Selskab*; thi Alt hvad der baade i det *Sextende* og *Syttende* Aarhundrede skedte for *Oplysningen* paa *Modersmaalet*, det skedte aabenbar mere for Guds end for Næstens Skyld, og slet ikke med Hensyn paa det *Helestimelige* men kun paa de *Enkeltes evige* Vel. Det *Italienske* Skole-Afgudereri med de »døde Sprog« og den »Classiske Dannelse« paa *Latin*, som al *timelig* Oplysnings Alpha og Omega, var vi nemlig langt fra at udfeie med den anden papistiske Surdei, men holdt tvertimod paa det med *Spansk* Stivhed, og skulde desuagtet de Boglærde og Skriftkloge dyrke *Modersmaalet* og arbeide paa deres Oplysning, der *aldrig* kunde lære *Latin* eller fatte *Ciceros* Guddommelighed, da maatte det aabenbar være et Offer, de bragde Vorherre, med Hensyn paa det *evige Liv*, som de dog maatte bekiende, var *ikke* bundet til de *døde Sprog*. Vist nok blev deres Dyrkelse af *Modersmaalet* kun meget maadelig, og det Offer, de bragde de Vankundiges Saliggjørelse, meget fattigt, saalænge de tænkte, det var dog kun ved de *døde Sprog*, man fandt det evige Liv i Skriften, og arbeidede desaaarsag paa, at de tilkommende Præster *derover* skulde glemme deres *Modersmaal*; men det var dog for unaturligt til enten strængt at gennemføres eller længe at udholdes, og hvor *Bibelen* og *Bibelsk Prædiken* paa *Modersmaalet* almindelig betragtedes som en *Saligheds-Sag*, maatte der nødvendig baade skee og forberedes langt meer end Nogen vidste til *Almue-Oplysning* og menneskelig Dannelse. *Bibelen* i sin *Heelhed* er nemlig vist nok ikke skabt til at være enten Børns eller Menigmands *første* Læsebog, men kun til at være *Præsternes* daglige Haandbog, og den sædvanlige *Bibelske* 568 *Prædiken* i det *Syttende* Aarhundrede var endnu mindre oplysende end opbyggelig; men deels var der i alle Maader gjort et Kæmpeskridt i det *Sextende*, og deels er dog den »*Bibelske Historie*« baade i Bogen og i Folkemunde Noget saa mageløst, saa guddommeligt og saa menneskeligt, saa høit og saa jævnt, saa dybt og saa klart, at hvor *Bibelen* ligger aaben paa *Moders-Maalet*, og hele *Guds-Tjenesten* dreier sig derom, vil der ved *Bibel-Kundskab*, som Erfaring lærer, udvikle sig en *Forstand* paa *Livet* til Huusbehov, som i urolige Tider veier op mod megen *Misforstand* paa det Hele. Kunde man derfor end aftrætte *Morten Luther* hans uvisnelige Krands som en Kæmpe for den *oprindelige Christendom*, saa skyldte dog hele den *Protestantiske* Christenhed ham en dobbelt *Borger-Krone*, deels for Pavedommets Aag, som han brød, og deels for hans *Præstelige Giftermaal*, hans *Bibelske Prædiken* og *Bibel-Oversættelse*, thi kun derved er *Borgerskabet* blevet istand til at afløse *Adelen*, og *Grundvolden* lagt til en *folkelig* Oplysning og Dannelse, hvormed det *Borgerlige Selskab* herefter maa staae og falde.